

FAMILIAE GENEALOGIA. „PO STOPÁCH NAŠICH PŘEDKŮ“

Genealogická přednáška o prvních krocích při tvorbě rodokmenu

Mgr. Josef DAVID

Zámecký sál v Pacově – 1. II. 2014

První genealogické krůčky

První seznámení s genealogií

- Něco k historii genealogie – z řeckých slov „*génos*“ a „*logos*“ = rodověda – jak vznikla – Egypt – tabulky s pořadím panovníků; 1. záznamy v Bibli ve Starém zákoně, další rodopisci byli ve Starověkém Řecku a Římě (viz Publius Cornelius Tacitus)
- Ve středověku vznikaly panovnické a šlechtické rodokmeny. Zlatou dobou rodokmenů byla v minulosti doba 16. století a období před 30 letou válkou, kdy se šlechtické rody i v Čechách snažily dokázat svoji starobylost navázáním na slavné panovnické rody středověké Evropy - např. jedním z příkladů byli Rožmberkové, kteří dohledali svůj rodokmen až k slavné italské rodině Orsiniů – vznikaly proto různá falsa rodokmenů, rodokmeny se vymalovaly na zdi paláců a reprezentačních sálů zámků - historici tomu říkají „Paměť urozenosti“. Nejslavnějším českým genealogem se stal kronikář rodu Rožmberků – Václav Březan.
- Následně dochází maličko k úpadku, aby v 19. století znovu oživil zájem o genealogii díky měšťanskému stavu. Důvody – opět snaha zasadit svůj původ do šlechtického prostředí a dále ohledně majetkoprávních vztahů byla genealogie důležitá.
- Jedním z propagátorů a genealogů teoretiků byl mimochodem Ottokar Lorenz, profesor vídeňské univerzity a německé univerzity v Jeně, pocházející z nedaleké Jihlavy.

První genealogické krůčky

Jak můžete s hledáním předků začít?

- **varianta č. 1** - nechat si zpracovat genealogický výstup od profesionálních genealogů za finanční poplatek
 - Přibližná průměrná cena za tvorbu se pohybuje mezi 10-20 tisíci korunami; přibližná cena za jeden dohledaný záznam je 150 Kč. Zároveň někteří z nich poskytují i službu „doprovod do archivu“, kde Vám jsou ku pomoci (samozřejmě za finanční úplatu).
 - Jaké jsou výstupy jejich práce? Rodokmeny přímé linie a vývody; kurzy genealogie; zpracování rodinného stromu a rešerše rodokmenů včetně případných dohledaných fotografií a map (+ práce s matrikami, pozemkovými gruntovními knihami)
- **varianta č. 2** - Rozhodnutí vyhledat své předky sám/sama
 - **Odpovědi na některé časté otázky veřejnosti nebo začínajících genealogů:**
 - *Jak daleko do minulosti se může podařit najít předky?*
 - *Kolik generací se dá nalézt?*
 - *Jaká je pravděpodobnost, že máme v rodě někoho s šlechtickými předky?*
 - *Která genealogická kniha je dobrá pro „genealoga začátečníka“?*

První genealogické krůčky

Základní genealogická literatura

- Blanka LEDNICKÁ, Sestavte si rodokmen. Pátráme po svých předcích, Praha 2012.
- Boleslav LUTONSKÝ, Základy genealogie. Soubor přednášek pro laické genealogy, Praha 1999.
- Marie MAREČKOVÁ, Příručka praktické genealogie. Jak sestavit rodokmen, Praha-Litomyšl 2004.
- Lenka PEREMSKÁ, Váš rodokmen krok za krokem, Brno 2013.
- Josef PETERKA, Cesta k rodinným kořenům aneb Praktická příručka občanské genealogie, Praha 2011.
- Henry POHANKA, Sám proti toku času aneb s genealogií k vlastním kořenům, Litvínov 2002.
- Kristoslav ŘÍČAŘ, Úvod do genealogie. Kdo jsou moji předkové a odkud přišli? Praha 1995.
- Kristoslav ŘÍČAŘ, Občanská genealogie. Základy rodopisné práce, Praha 2000.

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
Místní NÁRODNÍ VÝBOR v Koberovicích,
OKRES Humpolec.

RODNÝ LIST

V RODNÉ MATRICE FARNÍHO ÚŘADU CÍRKVE f.m. katol.
v Koberovicích

VE SVAZKU XII. ROC. 1930 NA STRANĚ 82. POD ČÍS. RADOVÝM 1.
JEST ZAPSÁNO

Den, měsíc a rok narození	9. února 1930 - jeden tisíc devět set třicet
Místo narození	H o j a n o v i c e , č. 9.
Jméno a příjmení dítěte	J o s e f D a v i d .
Pohlaví	mužské.
Státní občanství	Č. S. R.
Jméno a příjmení, den, měsíc, rok, místo narození, povolání a bydliště otce, jména a příjmení jeho rodičů	František David, narozen 6.1.1884 v Hojanovicích, rolník v Hojanovicích, č.9., syn Jana Davida a Barbory, rozené Březinovy.
Jméno a příjmení, den, měsíc, rok, místo narození, povolání a bydliště matky, jména a příjmení jejich rodičů	Aloisie Davidová, roz. Jančurová, narozena 27. 9. 1902 v Jiřicích, v domácnosti, dcera Jana Jančury a Veroniky, rozené Kazdovy.
Poznámky	- 0 -

v Koberovicích dne 3. srpna 1950

Předseda: *Marie Malá*
mariá

Čís. skl. 3201/A

Pramenná základna dochovaných rodinných dokumentů a materiálů

- rodný list, oddací list, úmrtní list, domovský list, parte
- rodinné paměti či kroniky, dopisy
- rodinné majetkové a právní dokumenty
- fotografie, případně další filmový materiál; náhrobky na rodinném hrobě atd.

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
Místní NÁRODNÍ VÝBOR v Koberovicích,
OKRES Humpolec.

ODDACÍ LIST

V KNIZE MANŽELSTVÍ Místního NÁRODNÍHO VÝBORU
v Koberovicích

VE SVAZKU 1. ROC. 1957. NA STRANĚ 22. POD ČÍS. RADOVÝM 4.
JEST ZAPSÁNO

Den, měsíc, rok a místo uzavření manželství	22.4.1957. - dvacátého druhého dubna, jeden tisíc devět set padesát sedm. Koberovice.	
Jméno a příjmení	ženich Josef David	nevěsta Bohumila Pavlánová
Den, měsíc, rok a místo narození	9. února 1930. Hojanovice č. 9.	7. listopadu 1935. Ježov č. 22.
Stav	svobodný	svobodná
Povolání	zemědělec	tkadlena
Státní občanství	Č.S.R.	Č.S.R.
Bydliště	Hojanovice č. 9.	Dobrá n./Sázavou č.69.
Jména a příjmení, den, měsíc, rok, místo narození a povolání rodičů snoubenců	+ František David, narozen 6.1.1884 v Hojanovicích, rolník v Hojanovicích, č.9., syn Jana Davida a Barbory, rozené Březinovy. Aloisie Davidová, rozená Štěpánka Pavlánová, rozená Jančurová, nar. 28.9.1902 v Jiřicích, v zemědělství v Ježově v zemědělství	
Jména a příjmení, povolání a bydliště svědků	Jančura Jan, zemědělec Jiřice č. 53. Voborník Miroslav, účetní Zbinohy č. 12.	
Dohoda snoubenců o příjmení jejich a dětí	David.	
Poznámky		

Předseda: *Václav Pavlání*
v z.

v Koberovicích dne 22. dubna 1957.

Čís. skl. 3202

Protektorat Böhmen u. Mähren — Protektorát Čechy a Morava

Polit. Bezirk: *Lumpolec*
Polit. okres: *Lumpolec*

Nr. *30*
Čís. *30*

HEIMATSCHHEIN LIST DOMOVSKÝ

Is welchem die Gemeinde - jímžto obec

bestätigt, dass - potvrzuje, že

Beruf - zaměstnání *manická polní v obnác*
geboren am *28. 8. 1902* im Jahre *1902*
naroden dne *28. 8. 1902* roku

Stand - stav *vdaná*

in dieser Gemeinde das Heimatsrecht hat.

má v této obci právo domovské

Hojanovici 8. 11. 1942

Eigenhändige Unterschrift des Heimatscheininhabers:
Podpis vlastní rukou toho, komu se domovský list vydává:

Gemeinderat - rada

Vorsteher - starosta

Hluboce zarmoucení oznamujeme všem přátelům a známým, že
nás navždy opustil náš drahý švagr a strýček, pan

PhDr. František Vlastimil Šteidler

Zemřel v pátek dne 6. prosince 1974 ve věku 87 let.

S našim drahým zesnulým se rozloučíme ve středu
dne 11. prosince 1974 v 15 hodin ve velké obřadní síni krematoria
v Praze-Strašnicích.

140 00 Praha 4 - Pankrác, 1. listopadu 31.

Jménem příbuzenstva:

Marie Vánová
švagrová

Hana Tichá, MUDr. Staša Dvořáková s rodinami
neteře

MUDr. Stanislav Váňa s rodinou
synovec

Pohřební služba, podskl. hl. m. Prahy, Praha 1, Staroměstské nám. 10, tel. 017-51 až 017-55
St. 07 Praha 2, Lípová 4

Zpověď žijících členů rodiny

Nejdůležitější je vše **ZAZNAMENÁVAT, NAHRÁVAT** a zejména **ZÁLOHOVAT/KOPÍROVAT!!!** Vyvarujete se tím situaci, že budete mít neúplné či zcela ztracené získané údaje!

Stejně důležité je také volit správné otázky – zde je ukázka základních:

- *Kde se narodili? Doma nebo v některé z porodnic?*
- *Kde rodina žila? Měli vlastní dům? Sdíleli jej s někým?*
- *Kolik měli/mají sourozenců? Kde žijí? Jaké byly/jsou jejich osudy?*
- *Jak je to s jejich náboženským vyznáním? Kam chodili do kostela? Kde jsou pohřbeni jejich předci?*
- *Kde měli svatbu? Měli jen civilní sňatek nebo i třeba církevní?*
- *Kam chodili do školy? Jaký byl jejich život během studií?*
- *Kde pracovali/pracují? Jaký byl jejich pracovní a profesní život?*

Pozitivní působení => kontakt na další osoby => další více či méně užitečné informace do skládačky zvané rodokmen ☺

ČESKÉ DĚJINNÉ UDÁLOSTI, KTERÉ OVLIVŇUJÍ RODOPISNÉ BĀDÁNÍ

- **Český člověk byl silně religiózní** (to platí do cca r. 1950) – jeho život se řídil existencí církevních (katolických, protestantských, židovských) svátků v kalendářích, projevoval se silnou vírou v Boha; byl nucen platit daně a desátky (vybíralo se na sv. Jiří 24. dubna a na sv. Havla 16. října)
- Poddaní = nevolnictví (zrušeno r. 1781 patentem) a roboty s poddanstvím (zrušeno r. 1848)
=> obojí se jich týkalo a mělo vše své důsledky - *rozebráno později!*
- **1618** – začátek Třicetileté války – české země stále silně protestantské
- **1627/28** – vydáno „*Obnovené zřízení zemské pro Čechy a Moravu*“ – používání němčiny v oficiálních pramenech a dokumentech => postupná germanizace, římskokatolická církev na našem území jediná povolená; protestanti odchází do exilu – do oblastí dnešního Polska, Německa, Holandska a Švýcarska (=1. vlna odchodů z našeho území)

=>POKRAČOVÁNÍ

- **1648** – končí Třicetiletá válka – města a hlavně vesnice vydrancované a poničené; řada obyvatel zemřela z důvodu drancování vojsky a z důvodu epidemií
- **18. století** – osvěcenské reformy za Marie Terezie a hlavně Josefa II. – zavedena čísla popisná
- + vznikají katastry – „Josefínský“ a „Tereziánský“ pro potřebu kvalitnějšího vybírání daní;
- + zrušení nevolnictví r. 1781 (poddaní se mohli svobodně odstěhovat bez souhlasu majitele panství; svobodně uzavírat manželství, svobodně nakládat se svým majetkem - prodávat jej či zadlužovat - nebo svobodně vybírat povolání pro své potomky. Dříve v podobných situacích potřebovali výhradní souhlas majitele panství, k němuž „náleželi“)
- + ožívají snahy obrozenců o záchranu češtiny – pokračování v 19. století
- **1. pol. 19. století** - migrace obyvatel do Kalifornie v USA („Zlatá horečka“); do Ruska – oblast Volyňska; velký počet zůstal i přímo ve Vídni
- **1849** – zavádění pozemkových knih místo gruntovníc

=>POKRAČOVÁNÍ

- **2. pol. 19. století** – lidé se stěhují z vesnic do měst, kde probíhá urbanizační proces – rodí se velkoměsta, fabriky, manufaktury, dílny – spojují se obce do větších městských celků (např. Ostrava) nebo se obce připojují k městům a stávají se z nich nové čtvrti (např. Praha, Brno)
- + zároveň i silná imigrace mimo naše území – USA (nejvíce do oblastí Kalifornie, New Yorku, New Orleansu, Chicaga) – odešlo na 147 tisíc lidí (!)
- **20. stol.** – 2 světové války; přesun českého obyvatelstva v rámci země ze Sudet do neobsazených míst Němci do Čech a Moravy, ze kterých se pak stal následně Protektorát (ne všichni se pak vraceli po 2. sv. válce zpět do příhraničních oblastí!)
- + odsun zejména německého obyvatelstva ze Sudet + migrace obyvatel z východu Evropy (Maďaři, Slováci, Romové) a Řecka do oblastí Sudet => znovuosídlování Sudet
- + **rok 1968** – emigrace obyvatel nesouhlasících s okupací vojsky Varšavské smlouvy
- **21. stol.** – mladí lidé odchází za prací do měst, rodiny se naopak stěhují do satelitních měst a obcí poblíž větších center (žijí v aglomeraci – výhodné z hlediska životních podmínek)

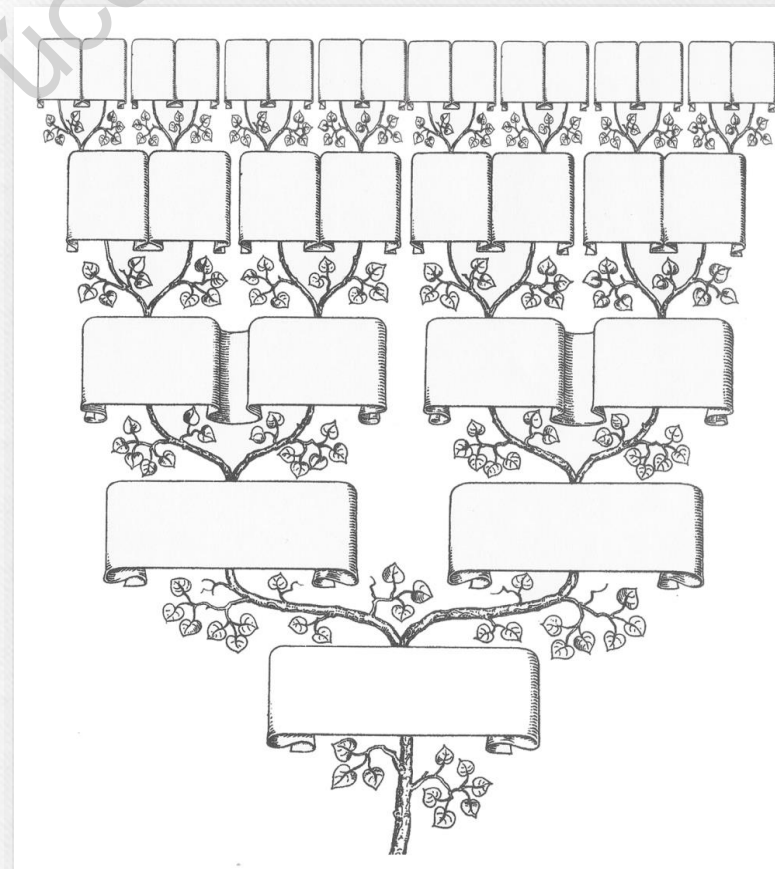
Všeobecné genealogické značení

<i>Ikona</i>	<i>Alternativy</i>	<i>Význam</i>	<i>Ikona</i>	<i>Alternativy</i>	<i>Význam</i>
*	□ **	narozená/ý	∞	o oo / o% ♂	rozvedená/ý
~	~ ≈ ~	pokřtěná/ý	∞	oo —	nelegitimní
†	† + †us	zemřelá/ý	(*)		mimomanželské porodnosti
□	□ [] []	pohřbená/ý	+ *	† * + *	Porod mrtvého dítěte
∞	oo ∞	vdaná/ženatý	* †	* † * +	zemřel/a v den narození
I ∞	I oO	1. manželství	⌘	X	byl zabit v akci, ve válce, bitvě
II ∞	II oo	2. manželství	□		zpopelněn/a
o	o °	zasnoubená/ý			

Základní odborné pojmosloví

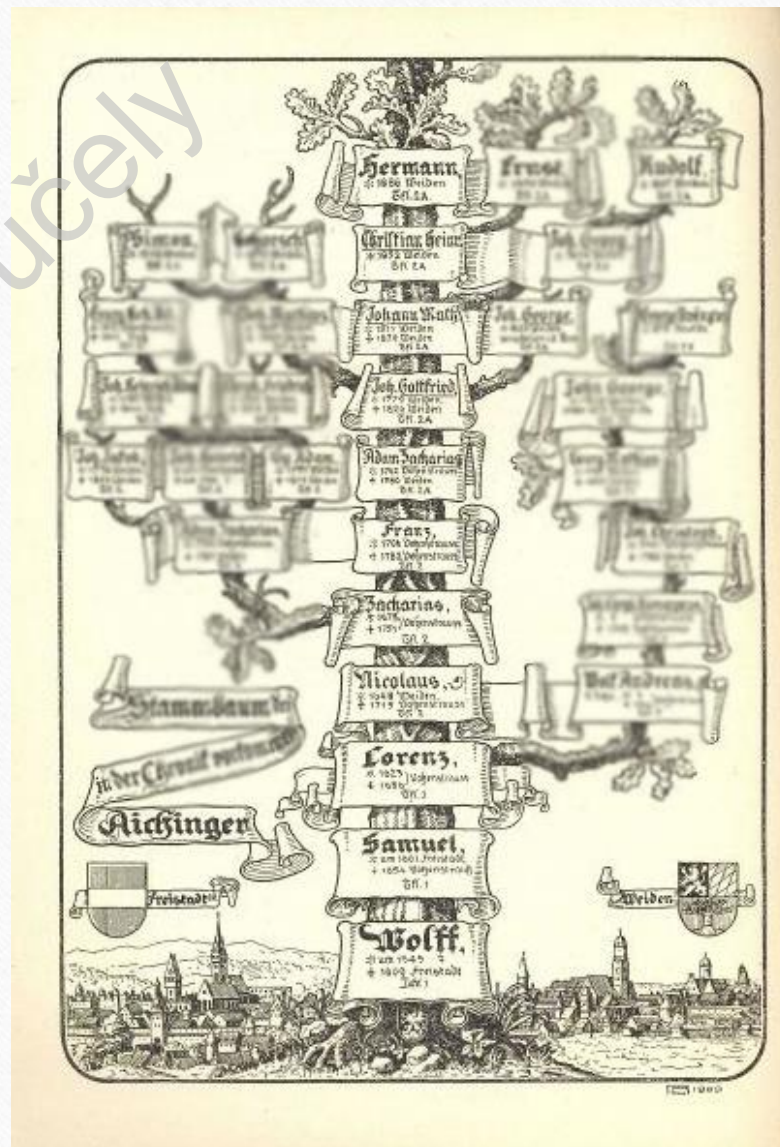
- **GENERACE** (nebo ekv. **POKOLENÍ**) = tímto slovem označujeme pokrevní osoby žijící přibližně ve stejném časovém období; zároveň také všechny potomky jedněch rodičů jako celek tzn. dcery a syny jednoho otce; do jedné generace se započítávají dále také manželé/manželky oněch dcer a synů jednoho otce + nevlastní děti otce

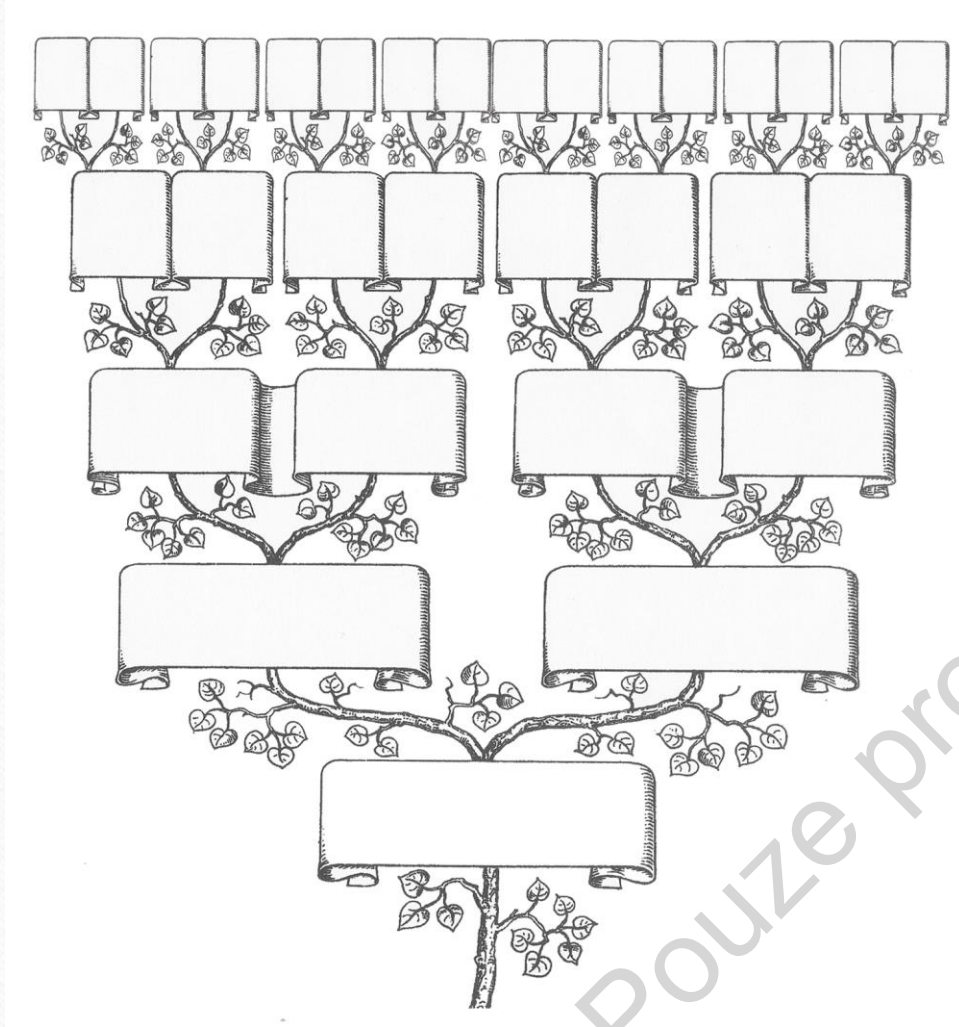
PROBANT (nebo ekv. **STŘEN**) = osoba, od níž se odvíjí *vývod* nebo *rozrod* – velmi často jím bývá sám genealog nebo zadavatel genealogického bádání

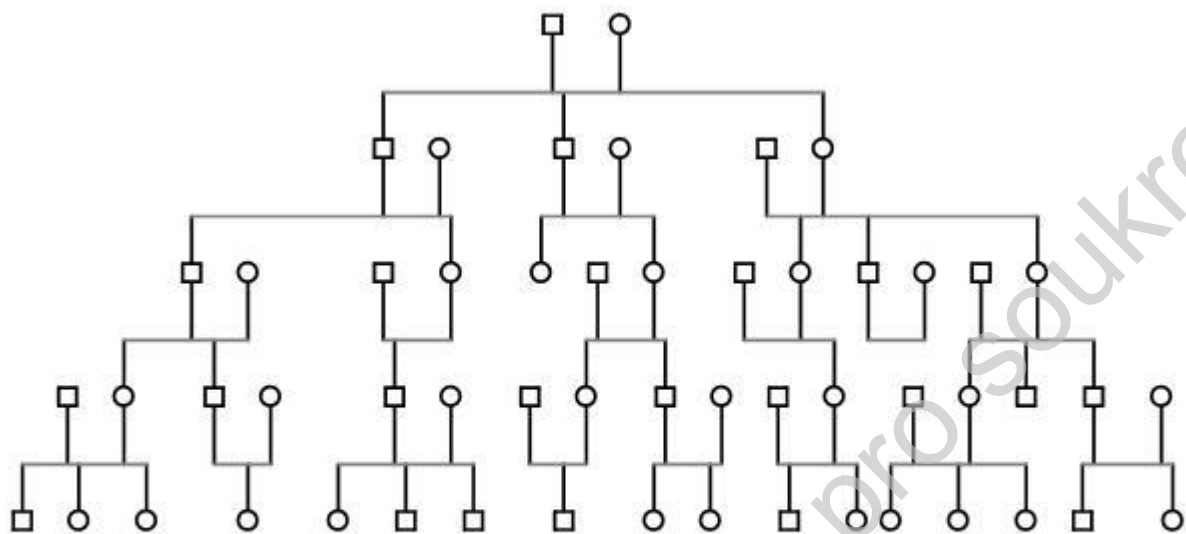
Rodinné stromy v různých zpracováních

- **RODOKMEN** = představuje dohledání všech předků v linii výchozí osoba (=proband) – otec – děd – praděd –prapraděd a dále směrem do minulosti

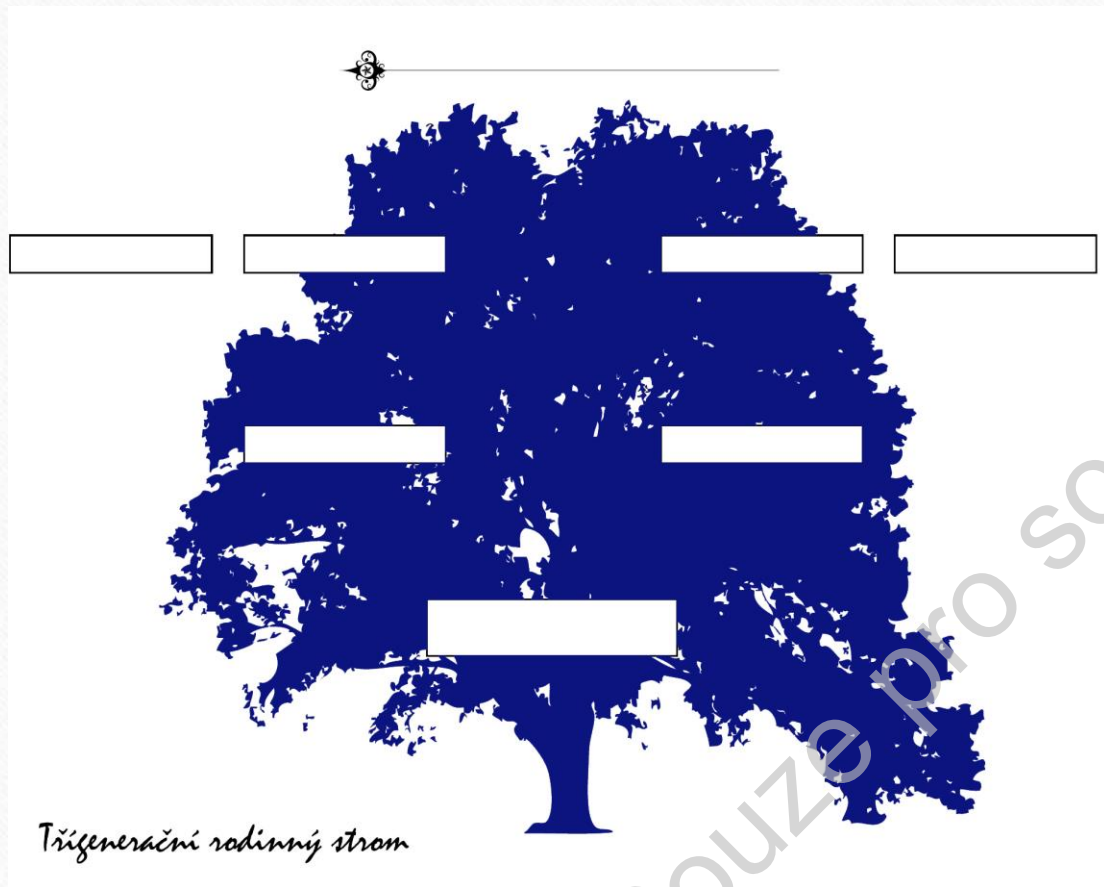
- **VÝVOD** = zahrnuje všechny předky výchozí osoby (=probanta), tj. její rodiče, prarodiče, rodiče prarodičů a tak dále. Při vytváření vývodu se postupuje zpět do minulosti po všech jeho liniích, a to jak mužských, tak i ženských. Vývod bývá v současnosti často zobrazován v podobě stromu, kdy je výchozí osoba umístěna v jeho kořenech a její předci se od ní rozvíjejí do koruny.

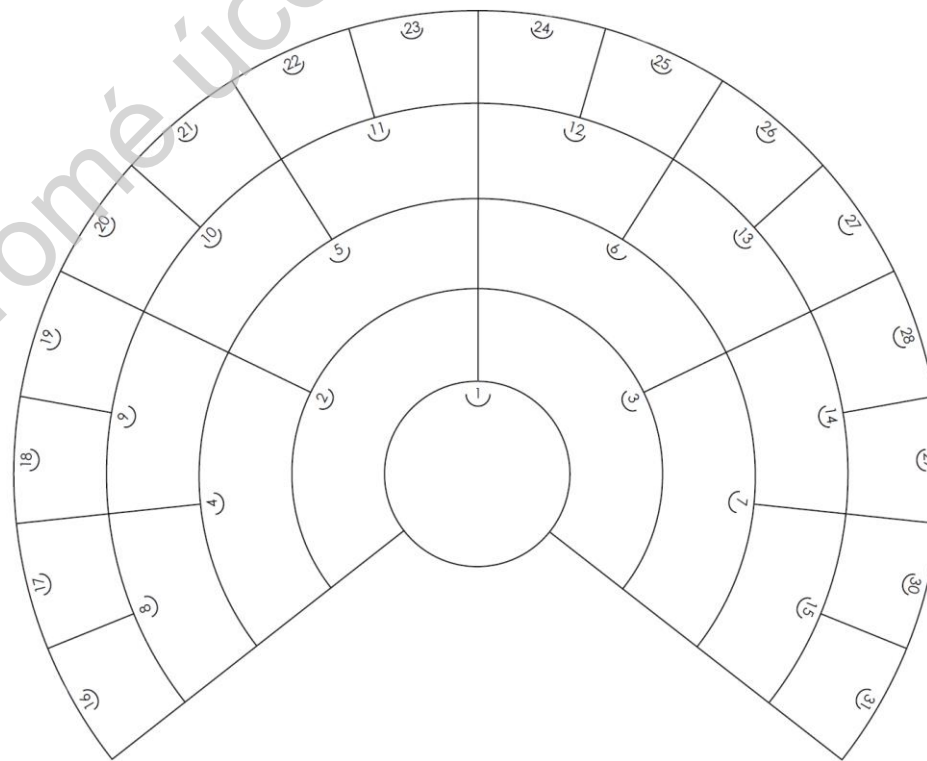
➤ **ROZROD** = bývá poměrně složitým a mnohdy až nepřehledným diagramem, ve kterém uvidíme, nebo bychom mohli vidět všechny potomky pocházející od společného prapředka, od společného manželského páru. Rozrod mívá dvě hlavní varianty, jednu, kdy sledujeme potomky synů a druhou, kdy sledujeme jak potomky synů, tak dcer. Druhá varianta tedy bude o mnoho obsírnější a pro hledání náročnější.

Šestigenerační rodinný strom

Pětigenerační rodinný strom

Čtyřgenerační rodinný strom

Pouze pro soukromé účely

1

Datum a místo narození

Datum a místo sňatku

Datum a místo úmrtí

Manželka

2

Datum a místo narození

Datum a místo sňatku

Datum a místo úmrtí

3

Datum a místo narození

Datum a místo úmrtí

4

Datum a místo narození

Datum a místo sňatku

Datum a místo úmrtí

5

Datum a místo narození

Datum a místo úmrtí

6

Datum a místo narození

Datum a místo sňatku

Datum a místo úmrtí

7

Datum a místo narození

Datum a místo úmrtí

8

Datum a místo narození

Datum a místo sňatku

Datum a místo úmrtí

9

Datum a místo narození

Datum a místo úmrtí

10

Datum a místo narození

Datum a místo sňatku

Datum a místo úmrtí

11

Datum a místo narození

Datum a místo úmrtí

12

Datum a místo narození

Datum a místo sňatku

Datum a místo úmrtí

13

Datum a místo narození

Datum a místo úmrtí

14

Datum a místo narození

Datum a místo sňatku

Datum a místo úmrtí

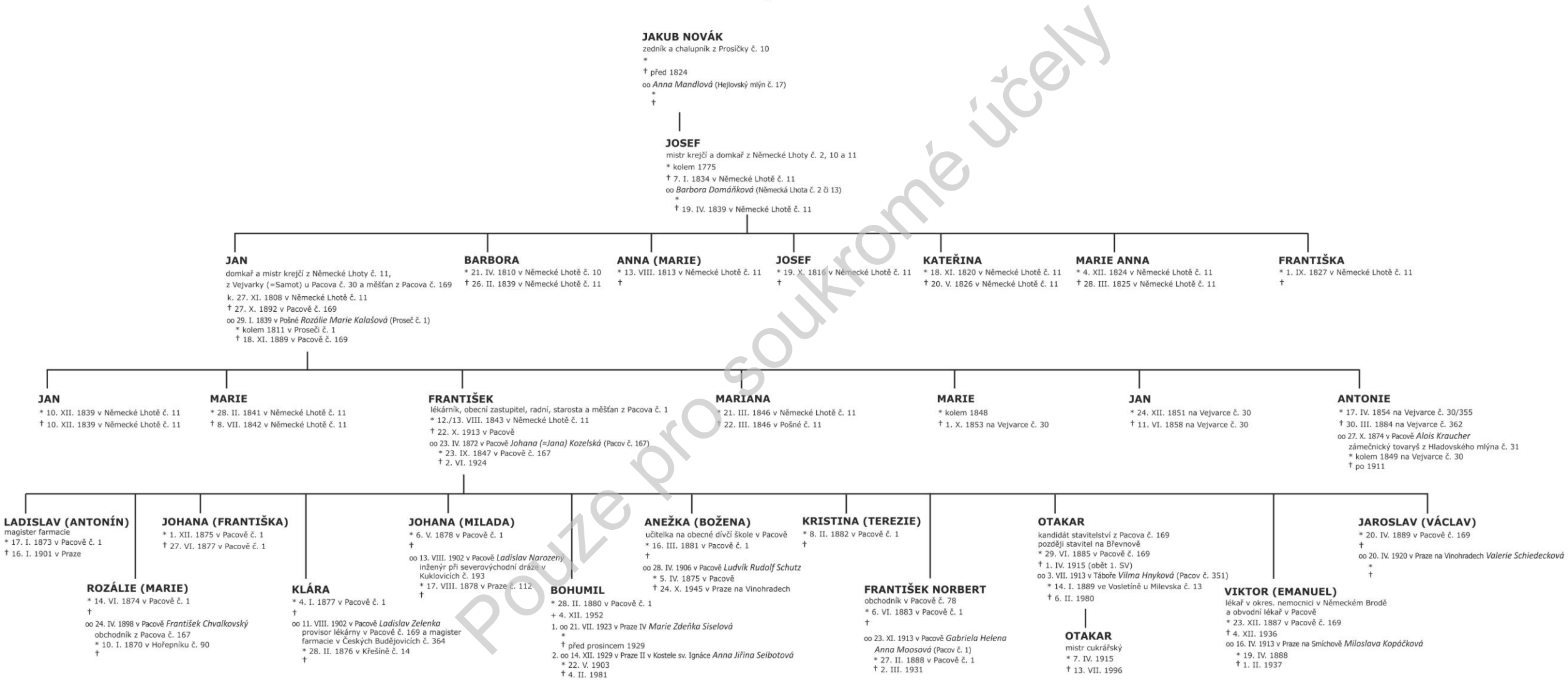
15

Datum a místo narození

Datum a místo úmrtí

Rodokmen rodiny NOVÁKŮ

Zpracování informací – kartotéka

Evidence získaných materiálů

At' už budete zpracovávat pouze rodokmen nebo se pustíte do tvorby rodinné kroniky, budete si muset určit způsob, jak získané informace třídit. Vznikne Vám kartotéka, kterou můžete v dnešní době pojmout třemi způsoby:

- a) základním způsobem je klasicky sepisovat informace tužkou či propiskou na papíry do sešitů. Stejně tak můžete využívat psací stroje nebo si prostě a jednoduše některé prameny, jako výstřižky z novin, nalepit a zajímavé kresby si namalovat
 - b) druhým možná praktičtějším způsobem je dnes práce s osobním počítačem, kdy se dá vytvořit ze sítě složek a práce s dostupnými programy (=softwarem) spousta zajímavých věcí – data rovnou píšete/kopírujete/ukládáte do pc, můžete použít digitálních fotoaparátů a vše přehrát opět do Vaší složky věnující se genealogickému hledání; stejně tak je zde možnost ukládat vše na usb flash disky nebo vypalovat vše na CD/DVD nosiče...
 - c) třetím používaným výstupem bývají stále více využívané mezinárodní (i české) genealogické programy, které jsou schopny vytvořit kartotéku, rovnou generovat výsledné rodokmeny v různých podobách a většinou i za úplaty si je můžete nechat vytisknout (případně zaplacením si otevřít další funkce oněch programů – platí zejména pro americké genealogické programy!) + samozřejmě publikace skrze internet!
- ✓ za zmínku stojí např. program Family Tree Builder, který umožňuje editaci informací jak přes stažitelný program, tak i přes webové okno aplikace; zároveň nabízí i uživatelsky vděčnou možnost hledání předků skrze zveřejněné rodokmeny jiných uživatelů, kdy se může podařit najít shodu předka s někým, koho máte přímo uvedeného ve svém rodinném stromě

Nejpoužívanější genealogické programy

ANCESTRY: ryze český bezplatný genealogický program	http://ancestry.nethar.cz/
FAMILY TREE BUILDER: (obsahuje i češtinu) americký software vyvinutý pro genealogické stránky www.myheritage.com	http://www.myheritage.cz/family-tree-builder
GENOPRO: (obsahuje i češtinu) poněkud odlišný styl zpracování, jde o trial verzi, po zaplacení se zpřístupní další možnosti editace	http://www.genopro.com/
BROTHER'S KEEPER:	http://www.bkwin.org/

<http://www.myheritage.cz/site-138126161/rodokmen-rodiny-david%C5%AF>

	Kurent - německé novogotické písmo kurzívní		Švabach - novogotické písmo tiskové	
	Majuskuly	Minuskuly	Majuskuly	Minuskuly
A				
Ä				
B				
C				
D				
E				
F				
G				
H				
CH				
I				
J				
K				
L				
M				
N				

	Kurent - německé novogotické písmo kurzívní		Švabach - novogotické písmo tiskové	
	Majuskuly	Minuskuly	Majuskuly	Minuskuly
O				
Ö				
P				
Q				
R				
S				
Š				
T				
U				
Ü				
V				
W				
X				
Y				
Z				

Písmo a paleografie

Ještě než představím konkrétní možnosti, jak začít se čtením písem, rád bych upozornil na jednu ze základních pomocných věd historických – paleografii, která právě s písmem přímo souvisí. Jedná se totiž o vědu zabývající se vývojem písma, číslic a dalších grafických znaků. Zároveň je předmětem bádání též zkoumání způsobů psaní či vývoj psacích látek.

KURENT: 18. stol. – pol. 19. stol.

ŠVABACH: tisková podoba novogotického písma

Doporučená výběrová paleografická literatura:

Karel BERÁNEK, Písmo našich listin a listů od 12. do 20 století, Praha 1982².

Ivana EBELOVÁ, Klíč k novověké paleografii, Praha 2004.

Ivan HLAVÁČEK - Jaroslav KAŠPAR - Rostislav NOVÝ, Vademecum pomocných věd historických, Jinočany 2002³.

Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jaroslav KAŠPAR – Ivana EBELOVÁ, Paleografická čítanka I -II, Praha 2000.

Bohdan KAŇÁK, Paleografické texty 1. -2. sešit, Olomouc 1994-1999.

František MUZIKA, Krásné písmo ve vývoji latinky. Díl 1., Praha 1958.

František MUZIKA, Krásné písmo ve vývoji latinky. Díl 2., Praha 1958.

Hana PÁTKOVÁ, Česká středověká paleografie, České Budějovice 2008.

At' už budete bádat po svých předcích a budete hledat generace v 16. století nebo naopak třeba v 19. století, narazíte na základní problém – na čtení písma. Jelikož v minulosti drtivá část dokumentů a pramenů byla psána rukou, je jedním z nejdůležitějších úkolů genealogů amatérů i profesionálů, se vypořádat s typem i jazykem daného písma.

Na českém území se v průběhu staletí psalo různými jazyky a i typ písma se měnil. Psalo se latinsky, německy i českým jazykem. Po dlouhá léta byla základním jazykem římskokatolické církve latina. Naopak prameny institucionální povahy (jejich vyhotoviteli byli např. úředníci) využívaly zejména německý jazyk. Ten se z moci panovníka na pevně usadil ve státní i vrchnostenské správě zejména po vydání Obnoveného zřízení zemského pro Čechy r. 1627 a o rok později pro Moravu. Započala germanizace vedená tzv. „z vrchu“. Postupující germanizaci českého území můžeme sledovat například v matričních zápisech. Pro větší města bylo typické zapisovat buď zápisy čistě v němčině, nebo v oboujazyčném podání. Naopak v menších farnostech se někdy udržely české zápisy až do začátku 19. století, někdy i dále.

V dnešní době má badatel několik různorodých možností, jak se daný typ písma dá naučit číst. Důležité je vycházet z jednoho pravidla, které se mi velmi ověřilo vlastní praxí – zapomenout na podobu naší dnešní abecedy. Sami se praxí naučíte, že se vyplatí na toto doporučení dát.

Paleografické odkazy a pomůcky ke čtení starých textů

Online Čítanka starých textů	http://www.genebaze.cz/dv/citanka.html
Online Paleografická čítanka (autorem historik Petr Vorel)	http://uhv.upce.cz/cs/paleograficka-citanka/
Číslovky a Iniciály v novogotickém písmu – švabachu	http://www.volani-rodu.unas.cz/soubory/cislovky-svabach.jpg
Podoba písma v kurentu a švabachu	http://www.volani-rodu.unas.cz/soubory/kurent-svabach-nj.jpg
Podoba německy psaného písma a „latinky“	http://www.volani-rodu.unas.cz/soubory/novogoticka-kurziva-ceska.jpg
Základní pojmosloví v matrikách v češtině, němčině a latině	http://www.volani-rodu.unas.cz/sova/matriky-jazykove-minimum.pdf

Mezy Ssebestau Kaula, malyrzie zialobnikom zgedne, a Vayekem, rzeznikem, obzialovaneym, druhe strany, strany nieyakey rozepzrie a nevole, kderaz se mezy nimi zbiehla. Obie strany na prziatelskem gednanim, od pana rychtarzie gim roku polozienuym v domie pana Honze Sserce, vsseczka rozepzre a nevole zobauch stran na dobrovolne poddani, zrovnane a vizdviziene sau (tak, zie gedny druhemu, nicz zleho oniem pravili, nevedi) aniz mynicz zlegm toho sobie spominati nemagi a nebudau, a plny myr a pokog zobauch stran zachovati magi, pod pokutau: X [kop] gr[ošů]. Stalo se v przitomnosti pana Vaczlava Klobanczkeho, pana Jana Zahradskyho, urziednika, st[aréh]o Thumy, p.[ana] Jana Sermanstay-nara, Krystoffa Neple, Honze Ssantle, Wollffe Czipsara a Kasspara Neningeru. P. Vus

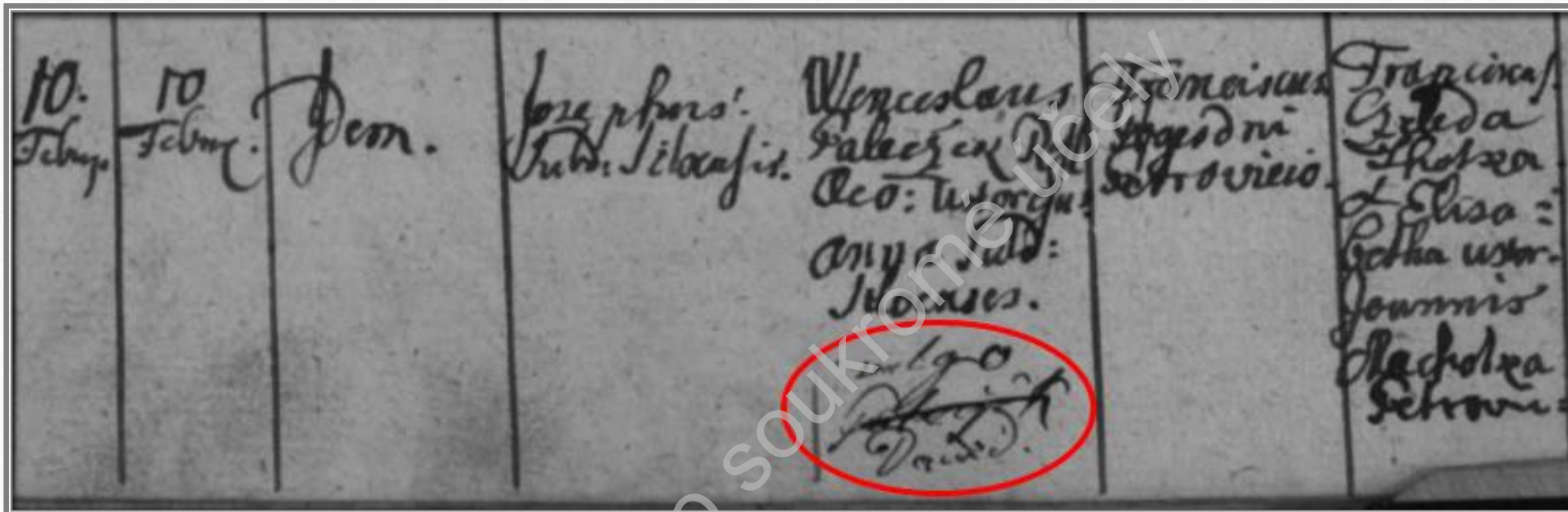
PÍSMENA VE STARÝCH TEXTECH	MOŽNO ČÍST JAKO	PÍSMENA VE STARÝCH TEXTECH	MOŽNO ČÍST JAKO
au	ou	rz nebo rž	ř
cz	c nebo č	ss	š
čz nebo čž	č	v	u
g	j	y	y nebo j
ie	ě	w	v
j	dlouhé í		

Transliterace a transkripce

transliterovat = způsob, kdy písmenko po písmenku starého písma přepisujeme pomocí písmen dnes používaných tvarů. Jinak se na původním textu vůbec nic nemění. Zachovávají se zkratky i písmena s odlišným významem proti dnešku.

transkribovat = způsob, kdy text přepisujeme do soudobé řeči. Cílem tohoto snažení je co nejvěrněji vyjádřit obsah textu nejen pomocí současně používaného písma, ale i v souladu s platnou gramatikou tak, aby smysl původního textu byl co nejpresněji přetlumočen

Mezi Šebestou Koula, malíře žalobníkem z jedné, a Vajekem, řezníkem, obžalovaneym, druhé strany, strany nějakej rozepře a nevole, kderáž se mezi nimi zběhla. Obě strany na přátelském jednáním, od pana rychtáře jim roku položeným v domě pana Honze Šerce, všecka rozepře a nevole z obouch stran na dobrovolné podání, zrovnané a vyzdvižené sou (tak, že jedny druhému, nic zlého o něm pravili, nevědí) aniž míníc zlejgm toho sobě spomínati nemají a nebudou, a plný mír a pokoj z obouch stran zachovati mají, pod pokutou: X [kop] gr[ošů]. Stalo se v přítomnosti pana Václava Klobanckého, pana Jana Zahradskýho, úředníka, st[aréh]o Tůmy, p.[ana] Jana Sermanstay-nara, Kryštofa Neple, Honze Šantle, Wolfe Cipsara a Kašpara Neningeru. P. Vus

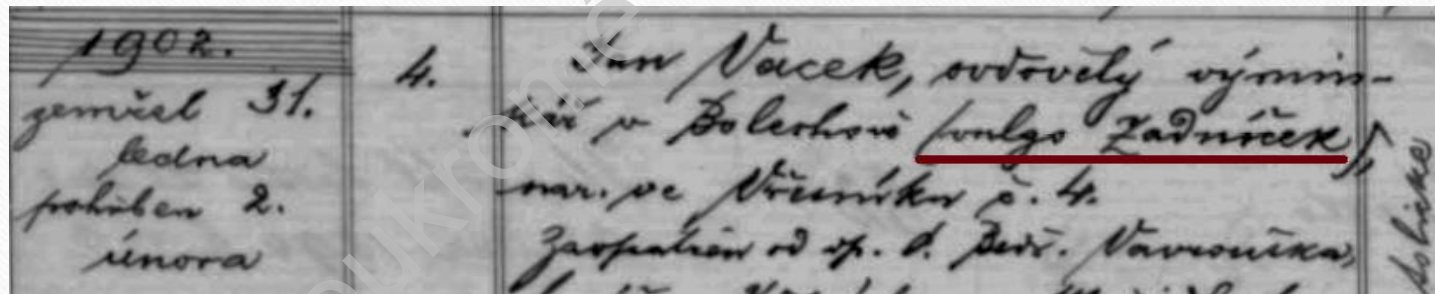
Příklad zápisu z roku 1784 (farnost Jiřice) s použitím příjmi po chalupě a původním jménem – Volný překlad textu v kolonce rodičů: Václav PALEČEK, rolník; manželka jeho Anna. vulgo Paleček DAVID.

Jméno, příjmení a příjmi

DŮLEŽITÉ! Mějte na paměti, že stejně jako dnes, i v minulosti se stávalo, že docházelo ke komolení jmen křestních i příjmení. Kolikrát stačilo jen změnit farnost třeba vlivem sňatku, nebo zapisovatel změnil jazyk, kterým psal, a mohlo se stát, že například ze jména HYBŠ se stalo v zápisech HÜBSCH a přitom jeho rodiče mohou mít prokazatelně český původ, ale jemu již toto jméno zůstalo nadále.

Příjmní

Často se badatelům genealogům stává, že při pátrání v matrice narazí na mrtvý bod a nemohou najednou nalézt svého předka, přestože jsou ještě v době 18. století a matričních knih je dostatek. Jedním z důvodů proč se toto může stát, je dřívější existence „*příjmní*“. Příjmní neboli přízvisko se totiž vcelku běžně používalo pro rozlišení osob se stejným křestním jménem. Toto příjmní nebylo vůbec závazné či ustálené, ale mnohokrát z něho vzešlo budoucí příjmení.

DŮLEŽITÉ! Klasickým příkladem používání příjmní se stalo například pojmenování po *usedlosti/ chalupě/ střeše* či *gruntu*. Tato specialita, vyskytující se hlavně v jižních Čechách, na Českomoravské vysočině a na Valašsku zaplete z počátku kdejakého badatele. Důvodů k pojmenování po „*chalupě*“ mohlo být více. Zpravidla se tak stávalo ve chvíli, kdy se na nějakou větší usedlost někdo přizemil a pro všechny v okolí byl a daná usedlost známá tolik po jménu některého hospodáře, že se i nově přizemněnému začalo říkat stejným přízviskem. Pak už stačilo, aby některý z farářů, či dalších zapisujících do matrik, místo pravého jména zapsali danou osobu příjmním a záměna jména byla dokonána. Naštěstí v řadě případů zapisující do matrik, např. při psaní potomků dané osoby, připsal slovíčko „*vulgo*“ (což lze volně přeložit jako „běžně“) a k tomu původní pojmenování osoby před příchodem na „grunt/chalupu“, takže je možné se odrazit od mrtvého bodu a tento problém překonat. Samotné vymýcení tohoto „nešvaru“ trvalo navzdory zákonům několik desetiletí. Zejména v matrikách zemřelých se kolikrát ještě na konci 19. století setkáváme s tím, že vedle jména a příjmení zemřelého je připsané původní příjmení.

Archivní síť v České republice

NÁRODNÍ ARCHIV (*v Praze*)

- **nejdůležitější uložené prameny pro genealoga:** židovské matriky, katastry

OBLASTNÍ A ZEMSKÉ ARCHIVY (*oblastní – SOA v Litoměřicích, SOA v Praze, SOA v Třeboni, SOA v Zámruku, SOA v Plzni; zemské – MZA v Brně, ZA v Opavě*)

- **nejdůležitější uložené prameny:** matriky kromě židovských, katastry, urbáře, pozemkové knihy, fondy velkostatků, rodinné archivy šlechtických rodů

OKRESNÍ ARCHIVY (*povětšinou sídlí v bývalých okresních městech*)

- **nejdůležitější uložené prameny:** sčítání lidu (=sčítací operáty), děkanské a farní úřady (součástí mohou být matriky biřmovaných, knihy ohlášek snoubenců), archivy měst a obcí (domovská evidence, soupisy obyvatel), obecní a městské kroniky, fondy škol (školní kroniky)

SPECIALIZOVANÉ ARCHIVY (*výběrově Archiv Akademie věd ČR, Archiv České národní banky, Archiv ČVUT v Praze, Archiv České televize, Archiv Kanceláře prezidenta republiky, Archiv Masarykovy univerzity v Brně, Archiv Národní galerie, Archiv Národní knihovny, Archiv Národního muzea, Archiv Poslanecké sněmovny, Archiv Pražského hradu, Literární archiv Památníku národního písemnictví, Národní filmový archiv, Vojenský historický archiv*)

=>POKRAČOVÁNÍ

- Vojenský ústřední archiv - **nejdůležitější uložené prameny:** vojenské matriky
- pododdílem **BEZPEČNOSTNÍ ARCHIVY** (*Archiv bezpečnostních složek Ministerstva vnitra, Archiv Ministerstva zahraničních věcí*)

ARCHIVY ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ

- městské archivy (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Ústí n. Labem)
- **nejdůležitější uložené prameny:** matriky, sčítání lidu, soupisy obyvatel

SOUKROMÉ ARCHIVY

(např. *Všeodborový archiv, Archiv Židovského muzea, Archiv České strany sociálně demokratické*)

- podnikové, politické, církevní instituce atd.

Bádání v archivu

Přístup do státních archivů je umožněn každému občanovi ČR. Pokud se budete chystat do některého z oblastních nebo zemských archivů, je nutno se dopředu objednat (doporučuje se 14 dní, zájem badatelů je totiž velký!)

- „*Knihy návštěv badatelný*“
- „*Badatelský list*“
- „*Žádost o souhlas s použitím vlastního reprodukčního zařízení*“
- „*Žádost o předložení archiválií*“

Jak si vyhledáte to, co potřebujete?

- <http://aplikace.mvcr.cz/archivni-fondy-cr/default.aspx> - základní archivní a muzejní databáze sbírek a fondů na stránkách Ministerstva vnitra České republiky
- *skrže archivní pomůcky*, která se nachází v badatelně archivu (nebo je digitálně přístupná na stránkách archivu) – buď jde o „*Inventář*“ nebo o „*Prozatímní inventární seznam*“

Moravský zemský archiv v Brně – Státní okresní archiv Pelhřimov

Rok, ř.j. Poř. č.

BADATELSKÝ LIST
(vyplňuje badatel)

Jméno, popřípadě jména a příjmení rodné příjmení

Den, měsíc, rok a místo narození

Adresa trvalého pobytu telefon: (nepovinné)
e-mail: (nepovinné)

Adresa pro doručení telefon: (nepovinné)
e-mail: (nepovinné)

Státní občanství Občanský průkaz, cestovní pas, jiný obdobný doklad č.

Přesně označení tématu studia s časovým vymezením:

Účel nahlížení:*)	Úřední (služební, studijní)	☐
	Soukromý	☐
Zaměření nahlížení:*)	Vědecké (studie, monografie, studentská, diplomová či disertační práce apod.)	☐
	vědecké edice dokumentů	☐
	genealogické účely	☐
	soukromé zájmové vzdělávání	☐
	sběratelské zájmy a s nimi spojený výzkum	☐
	publicistické účely	☐
	výstavní účely	☐
	pro potřeby úřadů	☐
	kronikářské	☐

*) Hodici se označte křížkem v poli čtverce

V případě úředního (služebního nebo studijního) účelu nahlížení |

Název a sídlo právnické osoby, pro kterou badatel téma zpracovává |

Matriky (=matriční knihy)

= jsou základním archivním pramenem pro genealogicky zaměřené badatele. Zároveň poskytují údaje o existenci lidského jedince, tzn., že zaznamenávají jeho zrod (případně křest), založení rodiny (matriky oddací či knihy partnerství) a úmrtí (matriky zemřelých). Matrika je tedy úřední kniha, ve které se nacházejí písemné záznamy o narozeních, sňatcích a úmrtích osob. Původně šlo o evidenci obyvatel církevní správy.

- ✓ Dnešní slovo „*matrika*“ je odvozeno z latinského slova „*materix*“, což se dá volně přeložit jako „*základní seznam*“

Proč jsou matriky tak důležité? Poskytují základní personální data o existenci jedince. Díky matrice se osoba stává genealogicky určitou a kolikrát také zařaditelnou v kombinaci s dalšími prameny.

Jaké jsou nejstarší dochované matriky na našem území?

- *luteránské* - Jáchymovská matrika sňatků z od r. 1531 a matrika křestní od roku 1546
- *utrakvistické* - ze Slaného (z r. 1556), z Kutné Hory (z r. 1571) a z Prahy (z r. 1584)

1212	Pařížský koncil stanovil povinnost vést matriky
1563	Tridentský koncil vydal základní směrnice o provádění a vedení matričních knih
1591	Olomoucká synoda nařídila vedení matrik (pro Moravu)
1605	Pražská synoda znovu nařídila vedení matrik (důležité pro pražskou arcidiecézi a Čechy)
1614	římský rituál předepsal formulář matričního zápisu (vůbec první předpis - u nás nebyl příliš dodržován)
1768	vojenským duchovním bylo nařízeno vedení vojenských matrik
70. léta 18. století	státní nařízení umožnilo bezplatný zápis křtu, zakázalo psát jména po chalupě a jména nemanželských otců
1770	zavedeno očíslování domů v Habsburské říši – nově se v matrikách začala objevovat čísla popisná
6. 10. 1770	nařízení pražské konsistoře vést matriky na formulářích s rubrikami, které vydala arcibiskupská tiskárna
01. 05. 1781	matriky prohlášeny za veřejnou listinu; od této doby je také důsledně psáno datum narození a úmrtí a nikoliv jako předtím datum křtu a pohřbu (sloužily skutečně jen církevním účelům)

13. 10. 1781	toleranční patent - počátek evangelických nekatolických (jen státem uznaných) církví a jejich matrik, které však byly vedeny pouze pro církevní účely, neměly veřejnoprávní platnost. Evangeličtí duchovní museli všechny úkony hlásit katolickým farářům, aby ti je zapsali do římskokatolických matrik
20. 02. 1784	patent Josefa II. o matrikách nařídil nový formulář, který byl s malými obměnami používán až do roku 1949; židovským rabínům nařízeno vést stejné matriky jako římskokatolická církevní správa
19. 07. 1784	dvorský dekret nařídil vést matriky v samostatných oddílech nebo knihách pro každé místo
1790	dvorský dekret nařídil vést indexy k matrikám
21. 09. 1799	české gubernium nařídilo vedení matričních duplikátů, roční opis potvrzený vikářem byl zasílán konsistoři
01. 07. 1868	povoleny občanské sňatky i pro katolíky; okresním hejtmanstvím nařízeno vést matriky oddaných
1870	civilní matriky všech tří druhů zavedeny zákonem, vedly je okresní úřady. Zápis v nich byl povinný pro všechny osoby jiného, než státem uznaného vyznání, včetně bezvěrců

07. 12. 1949	vydán tzv. matriční zákon č. 268/1949 Sb., jímž byla matriční agenda zestátněna
29. 12. 1949	vyhláška Ministerstva vnitra ČSR pověřuje vedením matrik národní výbory
1952	matriky do roku 1875 předávány do státních archivů, dnes jsou v archivech matriky přibližně do roku 1910

Jak je to s vedením matričních knih v současnosti?

Od roku 1950 (doba tažení státu proti církvím) byla církevním organizacím odejmuta správa matrik a byla plně přenesena na stát. Tudíž se od 1. ledna 1950 na našem území nachází pouze matriky státní. To poněkud rozšiřuje obsah pojmu matrika. Jednak je to konkrétní kniha: matrika narození, matrika oddavek, matrika úmrtí, ale také se tak označuje útvar státní správy.

Matriky dnes pořizují obecní či městské úřady. Jsou vedeny v prvopisech a opisech, rozdíl mezi nimi je následující: Prvopis zůstává u příslušného úřadu, zatímco opis se předává určenému nadřízenému. Zápisy do matričních knih jsou prováděny podle místa, kde k matriční události došlo - nikoli podle místa bydliště zúčastněných osob.

Dělení matričních knih

A) DLE OBSAHU

1. matriky pokřtěných/narozených;
2. matriky oddaných;
3. matriky zemřelých;
4. matriky biřmovaných (u římskokatolické církve + pokud dochovány, tak v církevních fondech v SOkA);
5. knihy partnerství (nově vznikly od 1. 1. 2014).

B) DLE STÁŘÍ

=> POKRAČOVÁNÍ

1. „ŽIVÉ“ = jedná se o matriční knihy, které obsahují záznamy mladší 100 let (týká se matrik narozených) nebo 75 let (v případě matrik oddaných a zemřelých) – aktuálně se nachází v oddělení „Matrik“ na úřadech obcí s rozšířenou působností

Možnost nahlédnutí do příslušného matričního záznamu, se řídilo do konce roku 2013 **zákonem č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení**. Z důvodu změn vzniklých s platností nového Občanského zákoníku, došlo s účinností od 1. ledna 2014 i k novelizaci původního zákona o matrikách, jménu a příjmení. Nově se matriční knihy a další s nimi spojené záležitosti řídí dle **zákona č. 312/2013 Sb.** – zákonně ošetřen zápis a přístup k nahlížení do matričních knih u osob z registrovaných partnerství a u osob postupujících změnu pohlaví + **VELEDŮLEŽITÝ** §25b:

(1) Matriční úřad vydá fyzické osobě matriční doklad nebo povolí nahlédnout do matriční knihy a činit výpisy z ní v přítomnosti matrikáře, uplynula-li od provedení dotčeného zápisu v matriční knize lhůta 100 let u knihy narození, 75 let u knihy manželství nebo knihy partnerství a 30 let u knihy úmrtí.

(2) Matriční úřad, úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad povolí nahlédnout do sbírky listin nebo druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958 a činit výpisy z nich v přítomnosti matrikáře, uplynula-li od provedení dotčeného zápisu v matriční knize lhůta 100 let u knihy narození, 75 let u knihy manželství nebo knihy partnerství a 30 let u knihy úmrtí.“

=>POKRAČOVÁNÍ

Situace po 1. 1. 2014 dle nového zákona:

- prakticky kdokoli se může podívat na kohokoli v matrikách narozených v ČR, uložených stále na matričních úřadech a to aktuálně do data 31. 1. 1914 (u mladších potřeba prokázat, že se Vás záznam týká, případně jste zmocnění plnou mocí)
- u matriky oddaných platí to samé do 31. 1. 1939 (pro knihy partnerství by platilo totéž, kdyby v tu dobu existovaly)
- u matričních knih zemřelých zákon povoluje aktuálně k dnešnímu dni nahlížení do zápisů k datu 31. 1. 1984

2. **„MRTVÉ“ (=NEŽIVÉ)** = jsou takové matriky, na něž se již nevztahuje zákonná časová lhůta, a měly by být nyní deponovány v oblastních archivech po České republice. Je třeba ale brát v úvahu, že předávání do oblastních archivů neprobíhá každý rok, kdy se již z matrik stanou „*mrtvými*“. Proto neočekávejte, že se v SOA a MZA nachází již všechny matriky narozených z celé ČR, jež byly vedeny, a zapisovalo se do nich do konce roku 1913. To samé platí pro všechny matriky oddaných a zemřelých starší 75 let!

Tzv. „*neživé matriky*“ a další písemný materiál jsou dnes uloženy ve státních oblastních archivech dle bývalých krajů zřízených v roce 1960.

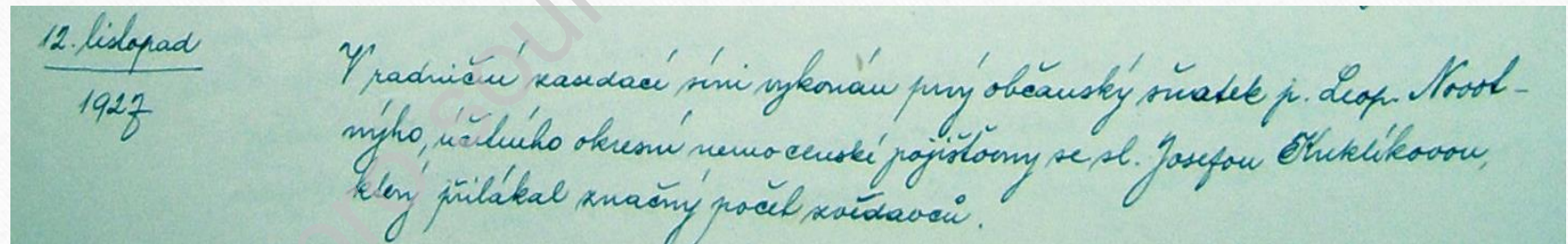
=> POKRAČOVÁNÍ

C) DLE TYPU:

a) CIVILNÍ MATRIKY

S postupnou sekularizací naší společnosti (=zesvětštěním, odnáboženstvením) došlo v rámci Rakousko-Uherska k zákonnému zavedení stavu „**bez vyznání**“. V podstatě se jednalo o odpadnutí od křesťanské víry. K tomu posloužil zákon z roku 1868. To vedlo z hlediska úřední evidence takových jedinců k založení civilních matrik, jenž se vedly od roku 1870 a na starosti jejich vedení měly okresní úřady.

Hromadně se k tomuto stavu a „**přestupu**“ začali lidé hlásit po vzniku samostatného Československa, kdy vzniklo i více správních úřadů, které je vedly

12. listopad
1927

V radniční kasidaci ními vykonán první občanský sňatek p. Leop. Novotného, učedníka okresní nemocenské pojišťovny se sl. Josefou Okuklíkovou, kterou přilákal značný počet svatevců.

b) VOJENSKÉ MATRIKY

Vedení vojenských matrik bylo oficiálně nařízeno vojenským duchovním v roce 1768. Roku 1816 se vojenské matriky dočkaly úprav – byl pro ně stanoven zvláštní formulář. Originály těchto matrik se dnes nacházejí částečně v Praze, slovenské Trnavě a v rakouské Vídni. Kompletní kopie pak v rakouské metropoli.

Ty, co zůstaly uloženy v Praze, jsou zdigitalizovány a po 1. červnu 2014 by se měly objevit v digitální knihovně VÚA v Praze + zdigitalizovány byly také archivní inventáře Vojenského ústředního archivu + pokračuje práce na zpřístupnění dalších různých databází skrze internetové stránky archivu – <http://www.vuapraha.cz/>

=> POKRAČOVÁNÍ

c) STAVOVSKÉ MATRIKY – vedeny mezi léty 1939-1945

d) NĚMECKÉ CIVILNÍ A VOJENSKÉ MATRIKY – vedeny mezi léty 1939-1945

e) CÍRKEVNÍ MATRIKY

➤ **evangelické** – do této kategorie spadají nejstarší dochované matriky na našem území – vedli je němečtí luteráni („jáchymovské“)

➤ **židovské** - zdigitalizovány a přístupny skrze badatelnu Národního archivu na adrese:
<http://www.badatelnu.eu/fond/1073>

➤ **katolické** - pro české území je možno rozdělit vedení katolických matrik do 3. období:

1) *cca pol. 17. století - do roku 1784* – vedeny zápisy MN/MK, MO a MZ do jedné knihy – „*Matrica tripartita*“

+ zápis do knih mohl provádět jak farář, tak i kantor, správce kůru či kostelník

2) *1784 – 1949* – matriční knihy začínají být i úředním veřejným dokumentem

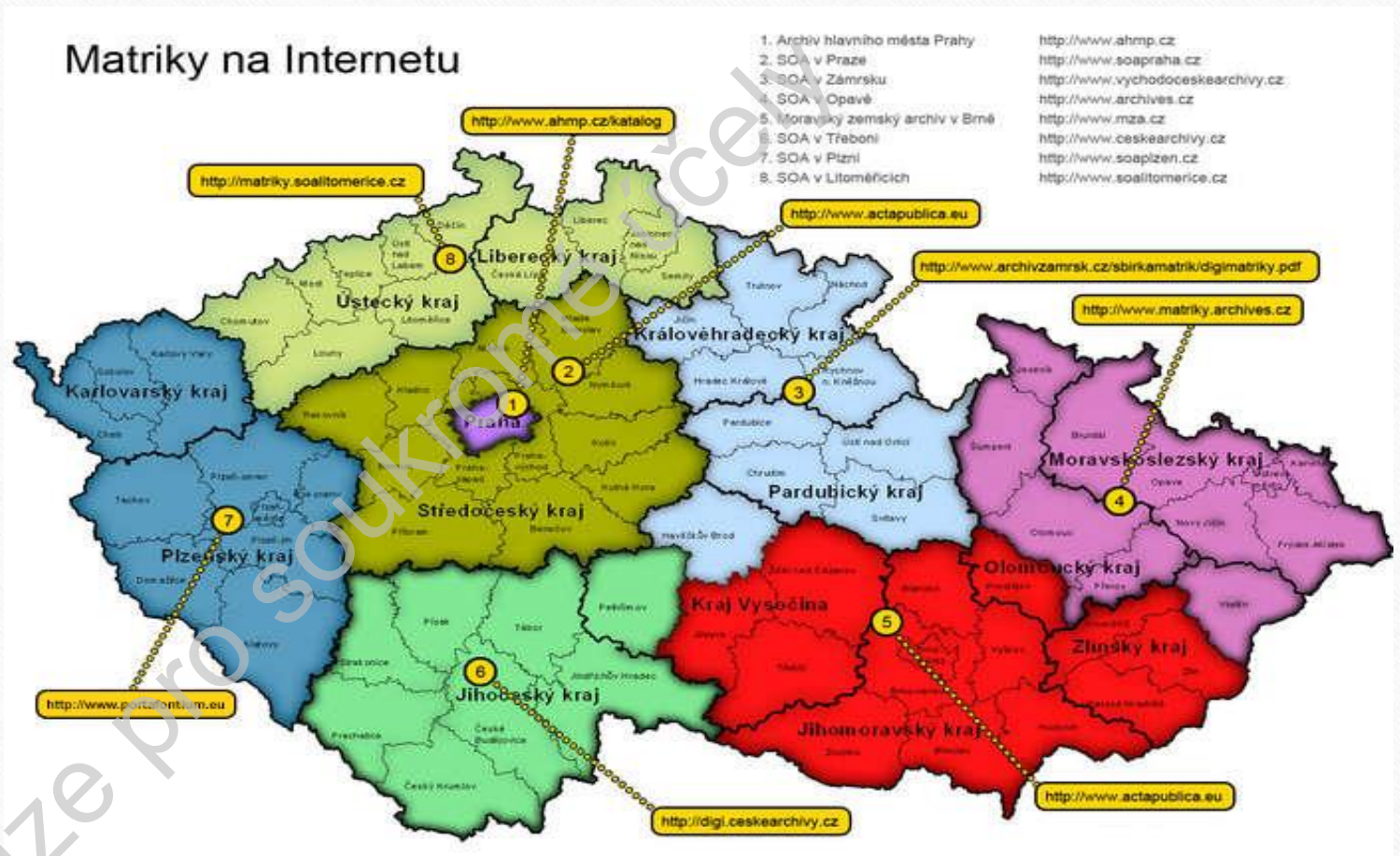
DŮLEŽITÉ! Prosazování státních patentů a například zapisování do nalinkovaných formulářů v matrikách samozřejmě naráželo na řadu problémů + ze zápisů mizí řada zajímavých přípisků farářů

3) *po roce 1949* – katolická matriční agenda zcela zestátněna

✓ Jakou roli měli a mají mormoni při digitalizaci matrik v České republice?

✓ Proč mormoni usilují o digitalizační procesy po celém světě včetně České republiky?

✓ Jak jsou na tom s digitalizací matrik jednotlivé oblastní archivy?

převzato (a upraveno) z webové stránky: <http://www.genealogie.cz/aktivity/digitalizace/>

Matriky v českém prostředí - online

Národní archiv Praha	http://www.badatelna.eu/fond/1073
Archiv hlavního města Prahy	http://www.ahmp.cz/katalog
Moravský zemský archiv v Brně	http://actapublica.eu
Státní oblastní archiv v Litoměřicích	http://matriky.soalitomerice.cz
Státní oblastní archiv v Plzni	http://www.portafontium.eu (do začátku r. 2014 i na http://actapublica.eu)
Státní oblastní archiv v Praze	http://actapublica.eu
Státní oblastní archiv v Třeboni	http://digi.ceskearchivy.cz
Státní oblastní archiv v Zámrsku	http://vychodoceskearchivy.cz/zamrsk/matriky
Zemský archiv v Opavě	http://vademecum.archives.cz/vademecum
Vojenský ústřední archiv	cca po 1. červnu 2014 na stránkách VÚA
Prohlížení českých matrik online skrze stránky familysearch (postupně doplňováno o další matriční knihy)	https://familysearch.org/search/image/index#uri=https://familysearch.org/records/collection/1804263/waypoints

Matriky v zahraničním prostředí - online

Uveřejnění matrik Dolních Rakous z Diecézního archivu v St. Pöltenu (RAKOUSKO)	http://actapublica.eu/hledej/?akce=zmenaarch&arshiv=polten
Česko-bavorský portál přinášející prameny o obyvatelích Sudet (zastoupeny z ČR SOA Plzeň; z Německa archiv v Ambergu a Mnichově), Bavorska a západních Čech	http://www.portafontium.cz/
Matriky rakouského (včetně Vídně, Dolních i Horních Rakous), části německého prostředí (Passau, Hildesheim, Porýní atd.) a také částečně digitalizované polské matriční knihy	http://matricula-online.eu/
Matriky Štýrska (RAKOUSKO)	http://matriken.graz-seckau.at/
Vyhledávání ve slovenských matrikách skrze stránky www.familysearch.org	https://familysearch.org/search/collection/1554443

Indexy v matrikách

DŮLEŽITÉ! Je nutno si uvědomit, že zejména nařízení o „doindexování“ nebylo všude splněno nebo pokud ano, kolikrát se dané indexy staly značně nepřehlednými nebo neúplnými (nedbalost zapisovatele či pouhé přehlédnutí). Krom toho se stávalo, že při opisování jmen do indexu se na někoho zapomnělo, připsalo se k příjmení špatně křestní jméno (zaměňovala se i ženská s mužskými), proto doporučení na závěr – **nedůvěřujte** bezhlavě indexům a raději si dané záznamy projděte, vyplatí se to!

Nomina personarum.	Pag.	Nomina personarum.	Pag.
1871.		1877.	
Jelínek Hynek 15. jara vce	11.	Jirábek Václav illeg. 3. září	127.
Javorový František 27. listopadu	10.	Jelínkové Terence 1. října	128.
Jech Beněk 29. prosince	11.	Jech Antonín illeg. 27. října	130.
1872.		1878.	
Jechová Františka 18. dubna	27.	Jechová Marie Veronika 2. února	135.
Jiroušek Jan Stanislav 6. května	29.	Jechová Ladislava Paulína 22. srpna	143.
Jiša Alois 16. srpna	30.	Janečková Marie 25. srpna	146.
Joppe Ludvík 26. srpna	33.	Jirábek Václav 26. srpna	147.
1873.		Janeček Václav illeg. 10. září	147.
Jelínková Marie 21. ledna	38.	Jelínek František 20. října	149.
Jelínek Josef 25. února	39.	Jelínková Růžena 6. listopadu	150.
Jelínka Františka + nar. dnu 3. března	40.	Janečková Alběta 19. listopadu	151.
Jelínková Karolína Rosa 30. srpna	51.	1879.	
Jech Emanuel 25. listopadu	53.	Jelínková Karolína 18. dubna	157.
1874.		Jirouška Antonína + nar. vnu 12. května	158.

Nomen & Cognomen	Locus	Menis
Barbara Filia Josephi Bleha	Senožat 1785. Pros 29.	2.
Barbara Filia Mathia Hnat	Senožat 1785. Pros 4.	9.
Barbara Filia Josephi Mathia	Senožat 1785. Febr 9.	5.
Barbara Filia Mathia Maley	Senožat 1788. Pros 2.	8.

- ✓ nejčastěji se jména řadila dle začátečního písmene příjmení abecedně od „A“ dále a v rámci onoho písmene dále chronologicky po letech
- ✓ aby to dnešní badatel neměl tak jednoduché, je možno se setkat také s řazením dle začátečního písmene křestního jména abecedně od „A“ chronologicky po letech
- ✓ třetí variantou pak bývá vedení rejstříků dle roků

Největší úskalí při hledání v matrikách – všeobecně versus konkrétně

Spíše všeobecné překážky:

- ✓ únava
- ✓ pokud nemůžete přečíst daný text, klidně se k němu vraťte další den nebo po delším časovém úseku, stává se totiž, že daný záznam přečtete úplně bez problémů; pokud je nečitelný, můžete se obrátit o pomoc na některém genealogickém fóru, případně vydedukovat, co by se za daným výrazem mohlo skrývat – není ostudou ale něco nepřečíst!!
- ✓ obce mohou být (a většinou byly) v průběhu staletí zařazeny pod různé farnosti
- ✓ potřeba kritičnosti k pramenům – ideální je mít alespoň 2 prameny, aby byla daná informace potvrzena!
- ✓ používání příjmí

Konkrétněji:

- ✓ jazyk záznamů a typ písma daného zapisovatele
- ✓ pokud není index, je třeba se podívat do každého záznamu; naopak pokud index je, je třeba k němu přistupovat kriticky – mohou chybět jména, mohou být napsaná špatně křestní jména apod.
- ✓ pojmenování „po chalupě“ (=gruntu) – specialita zejména jižních Čech, Českomoravské vysočiny a Valašska!!
- ✓ od 2. pol. 19. století třeba brát na zřetel existenci okresních nemocnic, kde umírala řada osob z blízkého okolí (na okrese Pelhřimov šlo o nemocnice v Humpolci a v Pelhřimově); v Praze pak na Praze II, nezapomínejme ani na porodnice (první ve větších městech)

=>POKRAČOVÁNÍ

- ✓ při hledání předků nezapomínejme, že řada předků (mužů) chodila na zkušenou a za vyučením do větších měst (Praha, Brno, Plzeň, Vídeň, Dolní Rakousy), kde mohli také poznat své nastávající manžele/manželky; zároveň dívky s nižším sociálním zázemím ve své rodině chodily jako děvečky a služky k majetnějším sedlákům nebo do nejbližších měst – hrozilo zde však poměrně často, že přivedly na svět nemanželského potomka
- ✓ můžete najít různé doplňkové informace v matrikách (třeba přípisky farářů o tom, kam se údajně zatoulal otec u nemanželského dítěte, detailnější informace o smrti dané osoby, o vojenské službě)
- ✓ pokud se nedaří dohledat osobu, je třeba brát i v úvahu, zda daná osoba nekonvertovala k jinému náboženství (často bývá v matrice napsáno, že odpadl od římskokatolické církve) nebo se nestala osobou „*bez vyznání*“ jak dovoloval zákon z roku 1868)
- ✓ pokud lidé žili na vesnici, měli více dětí, ve městech méně!
- ✓ používaly se matriční zkratky!
- ✓ hlavně v novějších matrikách bylo zvykem, že do všech typů matrik byly kolikrát zapisovány i další dodatky – do MN hlavně informace o sňatcích
- ✓ faráři vydávali křestní listy za různými účely – pro soudní záležitosti a pro jiné farnosti, kde mohl mít svatbu někdo z jeho farnosti

Matriky narozených/pokřtěných

DŮLEŽITÉ! Zejména u tohoto typu matriky je třeba brát na zřetel, že katolické matriky se řídily zejména podle církevních úkonů a tak se nezřídka kdy stává, že v některých farnostech byly až do 20./30. let 19. století vedeny matriky pokřtěných. Zaznamenané datum proto bývá dnem křtícím. Pokud tomu tak nebylo, jsou v dané kolonce uvedeny dvojce data, kdy nižší znamená narození a stejné nebo vyšší datum křest.

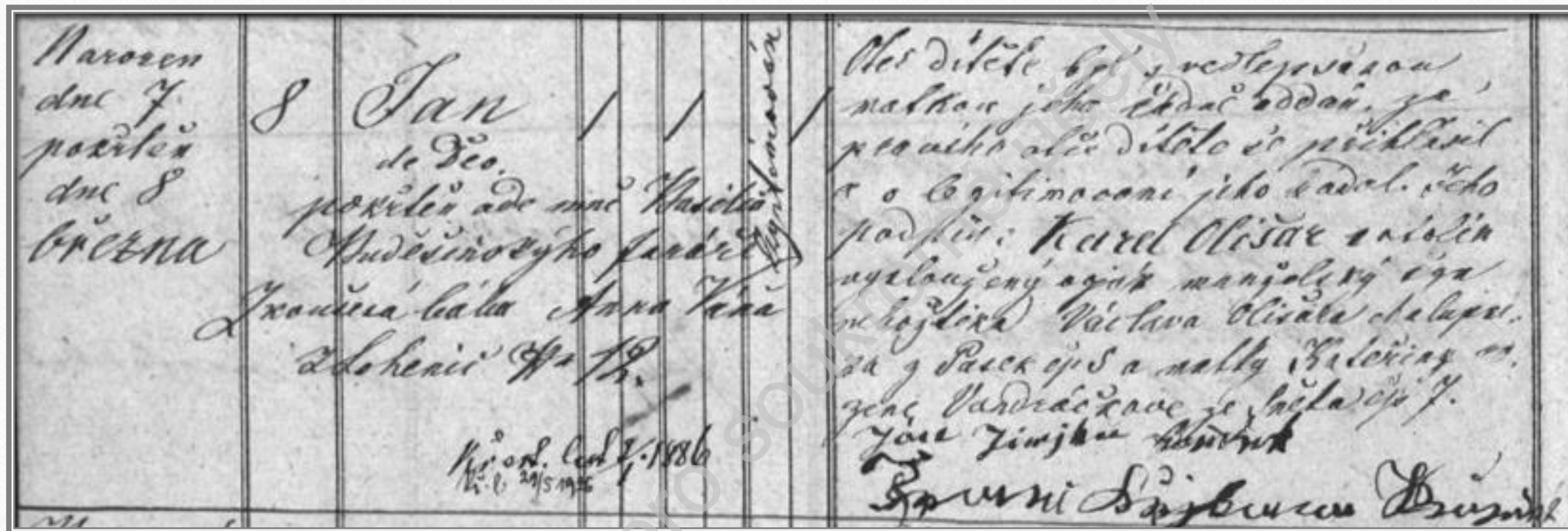
- do 70. let 17. století se platilo za křest novorozence
- r. 1770/1771 – očíslovány domy + zákaz užívat jména po „chalupě“
- od r. 1789 nařízeno zapisovat rodné příjmení a místo původu matky
- od r. 1794 pak rodiče matky a jejich bydliště

- ✓ **nemanželské děti:** v matrikách různorodé zápisy o neznámých otcích: umřel v bodech, šel na houby, zmrzl, utekl /propálila fěrtoch, ztratila podkovu
- ✓ **mrtvorozené děti:** původně byly psány jen v matrikách narozených, od roku 1823 nařízeno zapisovat je i do matrik zemřelých, později pouze do matriky zemřelých
- ✓ s **porodní bábou** se v zápisech setkáme od roku 1789, **porodní asistentky** ze zákona zapisovány po roce 1825
- ✓ kmotři – „*levans*“ a „*testes*“ – role kmotrů nezanedbatelná, v případě skonu obou rodičů přebírali u nedospělých osob poručnictví – velký důraz na příbuzenské vztahy!
- ✓ *Jak to bylo s úmrtností dětí?*
- ✓ *Kolik dětí měly průměrně rodiny?*

Matriky narozených/pokřtěných

Kéž by to takto bylo a platilo vždy... ☺

Přehled údajů, které lze najít ve většině MN	20. stol.		19. stol.		18. stol.		17.	Přehled údajů, které lze najít ve většině MN	20. stol.		19. stol.		18. stol.		17.
	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.		2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
Jméno dítěte	*							Jméno matky					**	**	**
Číslo domu								Bydliště matky							
Datum narození								Náboženství matky							
Datum křtu								Jméno děda							
Dohodnuté příjmení								Bydliště děda							
(Ne)manželské lože								Jméno báby							
Místo narození								Bydliště báby							
Pohlaví								Jméno kmotrů							
Státní občanství								Bydliště kmotrů							
Jméno otce								Povolání kmotra							
Bydliště otce								Jméno svědka							
Náboženství otce								Jméno křtícího							
Povolání otce								Jméno porodní báby							

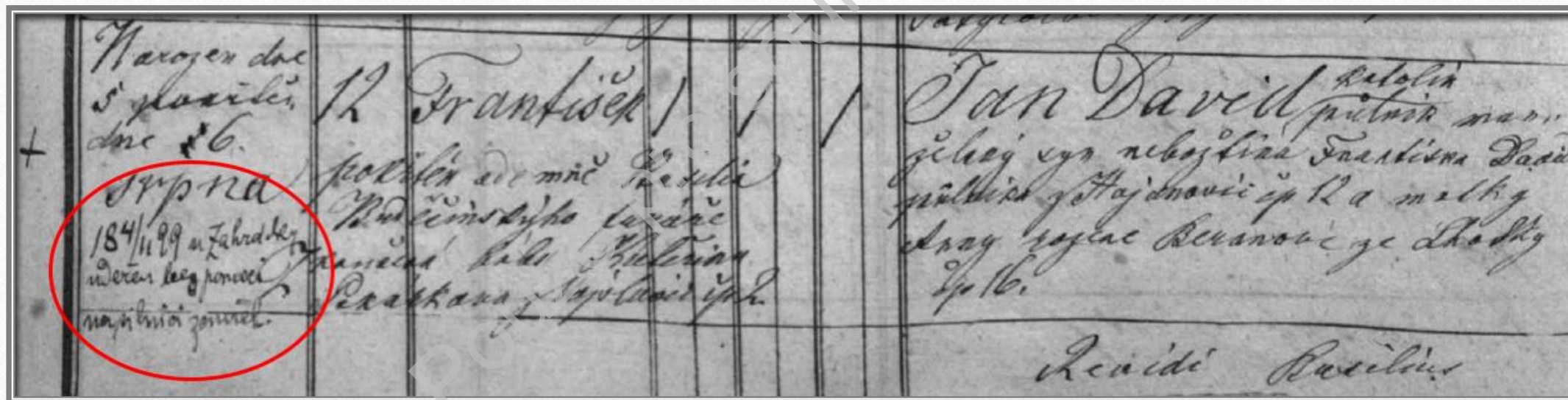
Jak to bylo s dohledáváním otců a zlegitimováním jejich nemanželských dětí?

„Otec dítěte byl s vedle psanou matkou jeho řádně oddán, za pravého otce dítěte se přihlásil a o legitimování jeho žádal. Jeho podpis: Karel OLŠAR, katolík, vysloužilý voják, manželský syn nebožtíka Václava Olišara, chalupníka z Pasek č. 5 a matky Kateřiny rozené Vondráčkové ze Sněta č. 7; Jan Jiríků soused“ a „Franc Křikava“

I toto se dá najít v matrice narozených ☺

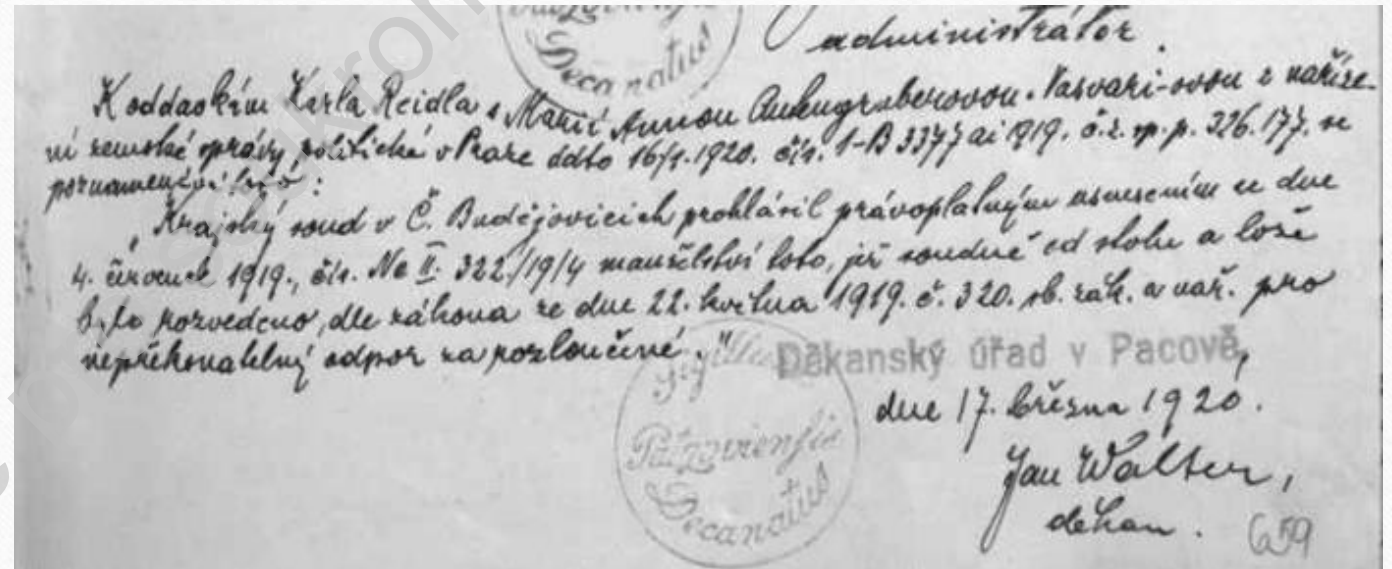
- ✓ Mezi další zajímavé přípisy, které je možné najít v matrikách narozených, je informace o skonu jedné z osob. Jelikož zemřela násilnou smrtí, je to vynikající vodítko pátrat dále v trestněprávních pramenech. Celým tímto příspěvkem chci ukázat, že matriční knihy nejsou uzavřeným pramenem. Naopak mohou být vodítkem a námětem k pátrání v dalších desítkách druhů dochovaných archiválií!

„4. 11. 1899 u Zahrádky udeřen, bez pomoci na silnici zemřel“ (FÚ Vojslavice, obec Hojanovice, MN)

Matriky oddaných

- Jedna z nejdůležitějších událostí v životě lidí byla svatba. V jejím očekávání se proto odvíjel celý dosavadní život dospívajícího mládence nebo děvčete, jejichž výchova byla přednostně zaměřena na obsluhu hospodářství a zajištění živobytí pro rodinu, u opačného pohlaví na vedení domácnosti a výchovu budoucích potomků.
- církvi samozřejmě velmi záleželo na uzavírání sňatků dle církevních zákonů a legitimizaci vztahů. Přesto do roku 1605 se sňatky odbývaly pouze v rodinném kruhu. Zásadní změnu přineslo vyhlášení dekretu Tridentského koncilu, kdy církev začala bedlivě dbát na svatby párů pod církevním vedením

Zmíněná ukázka nám představuje zápis o rozvodu Marie Anny Autengruberové s obchodníkem Karlem Reidlem v roce 1919

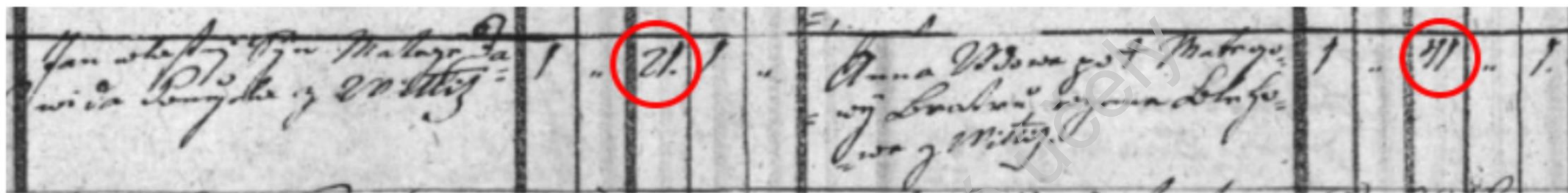
Tabulka vyjadřuje ideální stav s uvedenými údaji ☺

Ohlášky a svědkové

Jak to bylo s datem svateb?

- nejčastěji se svatby konaly v lednu, únoru a následně pak v říjnu a listopadu
- svatebním dnem bylo nejčastěji úterý

Přehled údajů, které lze najít ve většině MO	20. stol.		19. stol.		18. stol.		17.	Přehled údajů, které lze najít ve většině MO	20. stol.		19. stol.		18. stol.		17.
	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.		2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
Jméno ženicha								Jméno matky ženicha							
Bydliště ženicha								Bydliště							
Datum narození								Datum narození							
Místo narození								Místo narození							
Náboženství ženicha								Povolání							
Povolání ženicha								Jméno otce nevěsty							
Státní příslušnost								Bydliště							
Stav ženicha								Datum narození							
Věk ženicha								Místo narození							
Jméno nevěsty								Povolání							
Bydliště nevěsty								Jméno matky nevěsty							
Datum narození								Bydliště							
Místo narození								Datum narození							
Náboženství nevěsty								Místo narození							
Povolání nevěsty								Povolání							
Státní příslušnost								Jméno prarodičů ženicha							
Stav nevěsty								Jméno prarodičů nevěsty							
Věk nevěsty								Jména svědků							
Jméno otce ženicha								Bydliště							
Bydliště								Povolání							
Datum narození								Datum oddavek							
Místo narození								Místo oddavek							
Povolání								Dohodnuté příjmení							
								Kněz							

Jak dokazuje tato ukázka z MO, sňatky mladších mužů se staršími ženami se odehrávaly i v minulosti: Jan, vlastní syn Matěje DAVIDA, konšela z Vitic (svobodný, věk 21 let) si bral Annu, vdovu po Matějovi BRATRŮ, roz. BLEHOVÁ z Vitic (vdova, 41 let)

Kde sňatky probíhaly (místo určení)?

Jak to bylo s plnoletostí?

- před rokem 1918 – 24 let, následně 21 let, dnes 18 let

Ovdovění

Na co si dát zejména pozor v MO?

- ✓ nejhorší jsou záznamy, kde je uvedeno jen celé jméno ženicha (případně ještě povolání) a křestní jméno nevěsty
- ✓ často se stávalo, že docházelo ke sňatkům přímo mezi blíže či vzdáleně příbuznými rodinami

- ✓ nelze bezhlavě věřit zejména ve starších matričních knihách údaje o věku oddaných! Čím dále jdeme do minulosti, tím více je onen věk přibližný! Jistotu věku nám dává až období po půlce 19. století, kdy faráři přisouvali do kolonky věku i kolikrát přesné narození obou novomanželů!

- ✓ pokud se Vám nedaří nalézt sňatek, není marné se podívat do matrik oddaných z okolních farností nebo případně zapátrat v matrice ve větším městě, které mohlo být poblíž
- ✓ nemůžete najít nikde záznam o smrti manželky, která se jistojistě provdala za někoho z Vaší rodiny a on zemřel? Podívejte se, zda se znovu neprovdala a nezměnila tak jméno 😊

Matriky zemřelých

Přehled údajů, které lze najít ve většině MZ	20. stol.		19. stol.		18. stol.		17.	Přehled údajů, které lze najít ve většině MZ	20. stol.		19. stol.		18. stol.		17.
	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.		2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
Jméno zemřelého								Náboženství							
Bydliště								Pohlaví							
Bývalé panství								Povolání							
Datum narození								Příčina úmrtí							
Datum pohřbu								Soudní okres							
Datum úmrtí								Stav							
Kraj								Věk							
Místo úmrtí								Jména pozůstalých							
Místo pohřbu								Farář							
								Svědék pohřbu							

Matriky zemřelých

- Základem každého zápisu v matrice zemřelých je celé křestní jméno a příjmení. Kolikráte bylo zvykem kromě příjmení připsat i příjmy dané osoby. V otázce věku opět platí, že čím více jdeme do minulosti, tím je třeba počítat s odhadovaným číslem.
- Zajímavý je též přípisek místa úmrtí. Povětšinou narazíme na místo bydliště, kde ke skonu došlo. Není ale výjimkou i záznam o tom, že dotyčný zemřel v lese, na silnici nebo na poli.
- Druhá polovina 19. století ale začala měnit zaběhnuté pořádky například u osob, jež zemřeli například v nějaké blízké nemocnici. Většinou je třeba dotyčnou osobu hledat v matrice zemřelých města, kde dotyčné zařízení bylo. Následně záleželo i na faráři dotyčné farnosti, kam spadal zemřelý díky domovskému právu, zda jej zapsal či ne.
- Příčina úmrtí
- Jak to bylo se zapisováním padlých za světových válek?

Kontakt na autora prezentace a přednášky

Mgr. Josef DAVID

tel: +420 776 565 366

email: josef.david@centrum.cz

Děkuji za pozornost 😊